

cu privire la Duhul Sfânt. Filozoful calabrez Varlaam susținea că nu putem ști cu exactitate ce este Duhul Sfânt, și mai ales ce sunt purcederea și trimiterea prin Fiul. În fața pericolului numit agnosticism, Sf. Grigorie spunea că una este purcederea din Tatăl, prin ființă, și alta este arătarea Sa și trimiterea în lume de către Fiul, prin energie. Așadar, deși nu cunoaștem ființa Duhului Sfânt, Îi cunoaștem, totuși, energia.

Întreaga viață duhovnicească este rezultatul și rodul energiei Duhului Sfânt. De aceea, spunea Sfântul Grigorie, nu putem fi părtași ființei lui Dumnezeu, însă putem fi părtași Lui și Îl putem cunoaște prin energia Sa.

Așa cum învață și marele teolog dogmatician Sf. Ioan Damaschin, putem observa trei uniri: unirea prin ființă, care are loc între cele trei Persoane ale Sfintei Treimi; unirea prin ipostas, care are loc în persoana lui Hristos între firea dumnezeiască și cea omenească; și unirea prin energie, care are loc între Dumnezeu și om.

Astfel Sfântul Grigorie a păzit învățătura adevărată a Bisericii. Dacă în timpul Sfântului Atanasie cel Mare oamenii se îndoiau de dumnezeirea lui Hristos, în timpul Sfântului Grigorie Palama ei se îndoiau de dumnezeirea energiilor lui Dumnezeu. Adică spuneau că energiile lui Dumnezeu sunt create.

Capul Sf. Grigorie Palama se află în catedrala Sfântului Grigorie Palama din Salonic, *foto*

De aceea în troparul Sfântului Grigorie cântăm astfel: "Luminătorule al dreptei credințe, sprijinitorule al Bisericii și învățătorule, podoaba monahilor, apărătorul cel nebiruit al teologilor..."

Învățătura Sf. Grigorie Palama are importanță covârșitoare pentru monahism. În troparul menționat mai sus se spune "podoaba monahilor". În vremea sa, filozofii, avându-l în frunte pe Varlaam, se îndoiau de valoarea monahismului tradițional și de modul după care trăiau monahii, dar mai ales așa-zișii monahii isihaști. Lucrul acesta se datora premiselor teologice diferite. Varlaam susținea că elementul cel mai nobil al omului, cu ajutorul căruia cineva poate ajunge la dobândirea cunoașterii lui Dumnezeu, este rațiunea; rațiunea este instrumentul unic prin care cineva poate să ajungă la cunoașterea lui Dumnezeu. Prin urmare, el a ajuns la concluzia că filozofii din antichitatea greacă, care dispuneau de multă rațiune, ajunseseră la cunoașterea lui Dumnezeu într-o măsură

mai mare decât profeții, care vedeau doar lucruri exterioare, descoperiri și vedenii. Susținea cu tărie valoarea filozofilor în detrimentul profeților, de asemenea susținea cu tărie valoarea speculativă a omului în detrimentul contemplării Luminei necreate, pe care au avut-o cei trei apostoli pe muntele Tabor. Firește, acest fapt ar fi avut urmări și asupra monahismului ortodox tradițional. Dacă învățătura lui Varlaam ar fi fost corectă și s-ar fi impus în Biserică, atunci ar fi primat rațiunea și filozofia, monahismul tradițional ar fi fost desconsiderat și s-ar fi ajuns la agnosticism. Însă, prin învățătura sa, Sf. Grigorie a arătat că profeții și apostolii sunt superiori filozofilor, că instrumentul prin care se dobândește cunoașterea lui Dumnezeu nu este rațiunea, ci inima în înțelesul ei biblic, regăsit în întreaga Scriptură, că Dumnezeu nu este descoperit prin rațiunea umană, că El Însuși Se descoperă în inima curată a omului și că adevărata cale a cunoașterii lui Dumnezeu